

Meghasadva

Csengey Dénes torzóban maradt életműve

KOVÁCS EMÖKE

Nem vagyok biztos abban, hogy Csengey Dénes nevét manapság sokan ismerik. Pedig jó lenne – sok szempontból. Tragikusan

fiatalon bekövetkezett, már-már szimbolikusan mondható halálának harmincadik évfordulóján születtek ugyan méltó emlékező írások, és mintha oldódni kezdene a hallgatás, de talán nem elég. Mindezen oldáson is segíthet *Bartusz-Dobosi László* nemrégiben napvilágot látott, Csengey Dénesről szóló monografikus, de egyedi megközelítési módszert választó kötete. Bartusz-Dobosi, a Pécsen élő, megfontolt és alapos irodalmi és háttértudással jelen levő író Csengey életművének elemző bemutatására tesz kísérletet. De a sok-

szor, sőt mindig politikai tartalommal jelentkező Csengey-életművet csak úgy lehet feltárni, ha párhuzamosan láthatjuk a korabeli irodalmi diskurzus változását is. Természetesen emellett a történelmi idők és az életút fontos állomásai is élénk tárulnak, de a jelenségek be-

mutatása fontosabb Bartusz-Dobosi számára. És valljuk be, még ha az olvasás így nehezebb is, az irodalmi jelhasználat, a szövegek mélyrétegeinek elemzése szükséges ahhoz, hogy a Csengey-életművet valóban megérthessük.

A négy nagyobb fejezetből álló könyv kortárs irodalmi szövegekörnyezetben vezeti végig az olvasót, nem feltétlenül az időrendi logikát követve. Az irodalomelméleti megközelítés legfőbb célja talán az egész életmű legfontosabb mozgatórugóját is tükrözi: az etikai elemek feltárása szükséges ennek a XX. századi vátesznek a megértéséhez. A szerző bizonyítja: Csengey Dénes irodalmi szövegeinek minden esetben közéleti, társadalmi üzenete, tartalma van. Mindemellett, ha a megközelítés irodalmi szempontú, akkor természetesen vizsgálni kell az esztétikai szempontokat is. Ennek

kapcsán Bartusz-Dobosi egyértelmű következtetésre jut: a krisztusi kort éppen hogy csak elhagyó, de a negyvenesek, ötvenesek bölcsességét még el nem érő író életműve torzó maradt.

A nem túl terjedelmes, de mégis tartalmas kötet elemző szövegei mögött sokszor feltűn-

nek a Kádár-korszak kimondott és kimondatlan dilemmái, feszültségei, a kultúrpolitika kétarcúsága, a besúgó költőtárs alakja, az örökös vívódások, a puha diktatúra valós és gyötrő arca, a barátok és politikai ellenfelek viszonyulásai, a népi-urbánus vita irányvonalai, a formálódó MDF, a korszak nagy politikai és közéleti vitái, a lakiteleki eszmecserek és következményeik, a nemzedéki kérdések. De nem maradhat el Csengey társművészetekhez – például a Cseh Tamás-dalokhoz – való aktív kapcsolódásának szemléltetése sem.

Mindannyiunkban ott munkál a kérdés: mit szólna maga Csengey Dénes mindahhoz, ami napjainkban zajlik Magyarországon és a világban? Hogy a valós rendszerváltoztatás vagy elitváltás ténylegesen megtörtént-e? Hogy nem volt számonkérés? Talán Bartusz-Dobosi László könyvéből részben erre is választ kaphatunk. Mert egyetérthetünk a szerzővel: „elérkezett az idő a korszak és azon belül az egyes alkotók életművének alaposabb és részletesebb feltárására, a szövegek újraolvasására, a felmerülő elméleti és kritikai szempontok reflexiójára.” Ehhez az újraolvasáshoz lehet sorvezető ez a könyv, és segíthet egy olyan őszinte lelkű személyiség gondolatainak megértésében, aki annyira tudta szeretni nemzetét, hogy aggodásában végül meghasadt a szíve. Kinek élete önmagában költészet, szociográfiai művei, versei, esszéi, novellái pedig ennek a küldetéses életnek különleges lenyomatai. Ezek értelmezéséhez most már Bartusz-Dobosi László tárgyilagos, modern megközelítéssel összeállított munkája nyújthat támpontokat.

(*Bartusz-Dobosi László: Csengey Dénes. MMA Kiadó, Budapest, 2020, 232 oldal. Ára: 3600 forint*)

